

Verslag Deskundigengroep Dierziekten risicobeoordeling HPAI 12 januari 2023

Aanwezig: [REDACTED]

Afwezig (input per email): [REDACTED]

Inleiding

De vorige bijeenkomst van de deskundigengroep was 28 oktober 2022. Sinds die tijd zijn er acht ¹uitbraken geweest: 30 oktober in Oudwoude vleeskuiken grootouderdieren; 1 november in Ospel opfokleghennen; 9 november in Uden vleeskuiken ouderdieren; 10 november Zegveld bij een kleinschalige hobbyhouder met meer dan 50 dieren; 19 november Oostrum leghennen; 20 november Stolwijk leghennen; 21 november Koudum vleeskuikengrootouderdieren; 21 december Mijdrecht bij een kleinschalige locatie met meer dan 50 dieren. Onder wilde vogels zijn er weinig meldingen van dode vogels geweest.

We zitten vandaag bijeen voor een risico-inschatting van de huidige situatie en een inschatting van het risico op vogelgriep bij het beterleven keurmerk ster 1 stalsysteem voor vleeskuikens.

Vragen

1. *Hoe duidt u de huidige hoogpathogene vogelgriep (HPAI) situatie onder wilde vogels, wilde zoogdieren en bij gehouden vogels in de EU en in Nederland?*

Wilde vogels

In Nederland worden nog steeds wilde vogels gemeld die positief blijken voor vogelgriep. In december zijn 46 dode wilde vogels getest waarvan er 10 H5N1 positief waren. Dat is nog steeds ongeveer 25%, zij het met minder inzendingen dan de periode hiervoor. In januari zijn er 20 wilde vogels getest waarvan er 4 besmet waren. De wilde vogels die besmet waren bevonden waren divers qua vogelsoort (o.a. Kolgans, Brandgans, Rietgans, meeuw, Havik, wilde eend, Wulp en Knobbelswaan) en locatie. Uit de genetische analyses blijken de virussen nog steeds verwant te zijn aan de virussen die afgelopen jaar circuleerden; er zijn geen aanwijzingen voor een nieuwe variant op basis van de monsters die in december en januari zijn getest. De indruk is dat het virus nog steeds circuleert onder wilde vogels. Het is moeilijk te zeggen waar het aan ligt dat er nu minder meldingen zijn van dode wilde vogels, omdat onvoldoende duidelijk is hoe de infectie op populatieniveau in wilde vogels verloopt. Het zou kunnen dat de populatie-immuniteit nu hoger is door eerdere besmettingen. Maar ook als dat het geval is wil dat niet per se zeggen dat er geen besmettingen onder wilde vogels zijn en ook niet dat er geen verspreiding meer kan plaatsvinden.

Erasmus MC heeft vanaf Oktober in 18 dode en 41 levende dieren HPAI H5 aangetoond. De dode dieren betroffen diverse meeuwensoorten, aalscholver, strandloper en 2 roofvogels (buizerd, slechtvalk). De levende wilde vogels zijn allemaal eenden, gevangen op diverse locaties in Nederlands (smient, krakeend, taling en wilde eend). De piek in eenden was in Oktober en November. De laatste weken worden nog steeds H5 positieve eenden gevonden maar de virale load is zo laag dat ze niet meer met sequencing getypeerd kunnen worden. Het lijkt er dus op dat de uitbraak in eenden op zijn einde loopt. Net als in de WBVR-sequenties lijkt er uit de Erasmus MC sequenties geen sprake te zijn van nieuwe virus introducties.

Wilde zoogdieren

De afgelopen weken was er weer hernieuwde aandacht (in de media) voor vogelgriep in wilde

¹ Op 17 januari heeft zich weer een uitbraak voorgedaan. Dit was bij een leghennenbedrijf in Loo.

zoogdieren maar het beeld van vogelgriep in wilde zoogdieren is niet veranderd. In december zijn er 2 zoogdieren positief getest, een otter en een bunzing. Beide hadden dezelfde mutatie (PB2-E627K) van het virus die eerder bij zoogdieren gevonden werd en waaruit blijkt dat het virus zich heeft aangepast aan zoogdieren. Er is naast deze specifieke mutaties ook gekeken of het virus op andere plekken veranderd is. Maar dat is niet het geval. De virussen die bij de zoogdieren gevonden worden zijn ook niet verwant aan elkaar. Er is geen aanwijzing voor verspreiding tussen wilde zoogdieren.

Gehouden vogels in de EU en Nederland

De laatste melding ten tijde van het overleg is van 21 december in Mijdrecht op een locatie waar circa tweehonderd sierwatervogels werden gehouden. Het is niet duidelijk wat de precieze situatie op deze locatie was. In Europa zijn er in de afgelopen periode vooral uitbraken geweest in Frankrijk en Polen, onder andere ten gevolge van verspreiding tussen bedrijven. Die situatie is anders dan in Nederland, waar het om afzonderlijke introducties gaat. Ook in België en Duitsland zijn nog enkele uitbraken bij gehouden vogels geweest.

2. *Kunt u voor de 20 regio's in Nederland aangeven wat de kans is op een besmetting met HPAI vanuit wilde vogels ten opzichte van de eerder ingeschatte kans (hoog)?*

De situatie waarbij er door de zomer heen uitbraken waren, terwijl in het daaropvolgende late najaar en winter er juist minder uitbraken zijn, is nieuw. Het is daarom lastig om uitspraken te doen over het verdere verloop. Voor veel watervogels geldt dat zij in deze periode van het jaar op de piek zitten qua dichtheid in Nederland. Voorgaande jaren werden in piekperiodes van dichtheden van watervogels ook vaak een piek in besmettingen met HPAI in de gehouden vogels gezien. De besmettingen in gehouden vogels zijn op dit moment echter veel lager dan in de voorgaande twee jaren gedurende dezelfde tijd.

Het beperkte aantal besmettingen onder gehouden vogels is een argument om het risico naar beneden bij te schalen. Echter, er zijn in België en Duitsland nog recente uitbraken geweest en er worden in Nederland (net als in onze buurlanden) nog besmette wilde vogels gemeld, verspreid door heel Nederland. Dit geeft aan dat het virus nog wijdverspreid aanwezig is. Daarnaast is aannemelijk dat vogelgriep onder wilde vogels die niet sterven ook aanwezig is, en zijn de weercondities (nat, niet warm) gunstig voor overleving van het vogelgriepvirus.

De kans dat een pluimveebedrijf in Nederland besmet raakt met HPAI vanuit wilde vogels wordt daarom nog steeds "hoog" ingeschat in de 20 regio's in Nederland. De onzekerheid van deze schatting is hoog.

LNV wil de deskundigen tevens een vraag voorleggen over risico's wat betreft vogelgriep gezien de ontwikkeling die gaande is in de pluimveehouderij.

Achtergrond:

Vleeskuikenhouders zijn bezig om over te schakelen naar een Beter Leven Keurmerk 1ster concept waarbij vleeskuikens naast meer ruimte (bezettingsdichtheid ten hoogste 12 dieren per m² met een gewicht van niet meer dan 25 kg per i.p.v. 18/21 per m² bij regulier), een trager groeiend ras, en een langere levensduur met een slachtleefijd van 56 dagen, een overdekte uitloop tot hun beschikking krijgen vergelijkbaar met een wintergarten zoals die ook bij leghennen wordt toegepast.

De overdekte uitloop is een onverwarmde, overdekte scharrelruimte, die in directe verbinding staat met de stal via uitloopopeningen en waar alle dieren gemakkelijk toegang tot hebben wanneer ze voldoende oud zijn. De overdekte uitloop heeft een gesloten dak en ligt langs de gehele lengte van de lange zijde(n) van de stal. De koude scharrelruimte moet op een zodanige

wijze zijn beschermd tegen weersinvloeden dat deze ook bij slecht weer kan worden gebruikt. In ieder geval is de lange zijde van de overdekte uitloop daglicht- en luchtdoorlatend. Er moet daglicht- en luchtdoorlatend materiaal worden toegepast dat maximaal 80% van de wind breekt en maximaal 80% schaduwwerking heeft (bijv. windbreek-/ventilatiegaas). De uitloop mag in het keurmerk worden meegeteld voor het bruikbaar oppervlak bij de berekening van de bezettingsdichtheid.

Vanaf een leeftijd van 21 dagen hebben de vleeskuikens beschikking over de overdekte uitloop. De vleeskuikens hebben vanaf uiterlijk 10.00 uur 's morgens gedurende minimaal 8 uur per dag de beschikking over de overdekte uitloop. In de avond- en nachturen is de overdekte uitloop gesloten. De pluimveehouder mag overdag passende maatregelen nemen als de temperaturen in de overdekte uitloop onder 0 graden Celsius komen en/of er slechte klimatologische omstandigheden zijn (veel wind, tocht, vocht). De maatregelen die toegepast mogen worden zijn het deels laten zakken van de toegangswand of sluiten van de uitloopopeningen zodat het klimaat in de stal optimaal blijft.

Op dit moment mogen bedrijven met een wintergarten (voor hennen of kuikens) deze gebruiken ten tijde van een ophokplicht.

3. *Kunt u een inschatting geven of en zo ja hoeveel de kans dat een vleeskuikenbedrijf besmet raakt met hoog pathogene vogelgriep toe neemt wanneer een bedrijf een overdekte uitloop creëert zoals bij het concept BLK1 in vergelijking met een reguliere dichte stal?*

Geschat wordt dat twee derde van de vleeskuikenbedrijven in Nederland momenteel BLK1 gecertificeerd is. Ongeveer de helft daarvan maakt gebruik van de overgangsregeling en heeft nog geen overdekte uitloop. Daarmee wordt het aantal vleeskuikenbedrijven met overdekte uitloop geschat op ongeveer 200. Bij leghennen wordt de wintergarten al langere tijd toegepast. Dit is een vergelijkbare constructie als de hier bedoelde overdekte uitloop. In deze uitlopen is er meer contact met buiten doordat een zijde van de uitloop afgeschermd is met grof (windbreek-/ventilatie-) gaas. Dit gaas houdt grove deeltjes tegen die door open luchtinlaten normaliter wel naar binnen kunnen waaien. Vergeleken met een traditionele stal zonder afscherming van de luchtinlaten zou het risico op besmetting dus als kleiner ingeschat kunnen worden. Als in de huidige situatie de luchtinlaat is afgeschermd met fijn gaas, zal de kans op insleep echter toenemen als een uitloop met grof gaas wordt aangebouwd. Wanneer er bijvoorbeeld ontlasting van wilde vogels van buiten tegen het gaas komt zou dat een situatie zijn waar het risico wel toe neemt. Bij de normale luchtinlaten is namelijk vaak een windbreekplaat aanwezig die in zekere mate ontlasting tegenhoudt. Over het algemeen gaat het bij deze uitlopen om nieuwe constructies, waarschijnlijk met nog weinig kieren en spleten, waardoor de deskundigen verwachten dat het risico op het binnendringen van plaagdieren niet heel anders zal zijn dan in

bestaande systemen. Er zijn geen analyses uitgevoerd om te onderzoeken of er meer besmettingen zijn op legbedrijven met wintergarten, dan bij bedrijven zonder wintergarten. Ook is niet altijd bekend of de wintergarten in alle gevallen werd gebruikt. Mogelijk kan alsnog met een analyse van gegevens van besmette en niet-besmette bedrijven gekeken worden of er een correlatie is. Of en hoeveel materiaal de stal in kan waaien hangt ook af van de windrichting t.o.v. de uitloop en ook of deze wind wordt tegengehouden door gebouwen of natuurlijke constructies, zoals bomenrijen. Binnen het concept BLK1 worden vleeskuikens niet tussentijds uitgeladen. Dit verlaagt de kans op besmetting van het bedrijf (insleep) mogelijk wel, maar ook een eventueel verband tussen uitladen en besmettingen is vooralsnog niet door analyses aangetoond. Of er een verhoogde kans is dat een vleeskuikenbedrijf besmet raakt met HPAI wanneer het een overdekte uitloop creëert, hangt dus vooral af van hoe goed de stal en uitloop beschermd is tegen contaminatie van buitenaf.

Samenvattend is de inschatting dat een overdekte uitloop zoals in het BLK1 concept niet tot meer risico op vogelgriep hoeft te leiden. Voorwaarde is wel dat de constructie degelijk is zodat plaagdieren niet naar binnen kunnen, er niet in de uitloop gevoerd wordt, er een deugdelijke waterafvoer is en de uitloop afgeschermd is tegen directe wind. Er zijn echter geen wetenschappelijke gegevens of analyses van data die deze aanname ondersteunen.

4. *Indien u van mening bent dat de kans toe neemt, zijn er dan nog maatregelen te nemen binnen de kaders van dit concept om die kans te verkleinen?*

De kans op besmettingen neemt toe indien de uitloop niet goed beschermd is tegen contaminatie van buitenaf. Gedacht moet worden aan de volgende maatregelen:

- Gebruik van fijner gaas of een dubbele laag gaas. Dit gaat echter wel ten koste van de lichtdoorlaatbaarheid en kan dus een knelpunt zijn bij het voldoen aan de eisen van het concept. Hier zouden raamconstructies bij een deel van de overdekte uitloop, voor het binnenlaten van voldoende licht maar geen buitenlucht, een oplossing voor kunnen bieden.
- Een goede functionele dakgoot.
- Goede afwatering rond de uitloop.
- De dichte opstaande rand van de uitloop zo hoog mogelijk als toegestaan binnen het concept.
- Een voor wilde vogels onaantrekkelijke omgeving rond de uitloop. Het verharderen van de bodem met goede afwatering, afwezigheid van begroeiing en gras en afwezigheid van sloten of andere waterpartijen nabij zijn enkele voorbeelden.
- Een windbrekende natuurlijke of niet-natuurlijke constructie op enige afstand van de uitloop indien de windrichting naar de uitloop staat.